

**ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ СВІДКА В
СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ЦЕРКОВНОМУ СУДОЧИНСТВІ
ЗГІДНО З ПРИПИСАМИ «ДЕКРЕТА» ГРАЦІАНА**

*Кирищук Анна Петрівна,
студентка Навчально-наукового інституту права,
Державний податковий університет*

*Науковий керівник: Санжаров Валерій Анатолійович,
кандидат історичних наук, кандидат юридичних наук,
Державний податковий університет*

Інтернет-адреса публікації на сайті:
http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=4081

Правовідносини, пов'язані з процесуально-правовим становищем свідка, зокрема в кримінальному процесі, активно вивчаються представниками вітчизняної юридичної науки [1, с. 13-35; 2, с. 24-37; 3, с. 28-36]. Разом з тим науковці визнають, що аналізована тема допоки не досить повно висвітлена і тим більше не має підстав вважати її вичерпаною.

Згідно аналізу становлення та розвитку інституту свідка О. Чепель перші згадки про свідків були зафіксовані в Кодексі царя Хаммурапі, який правив Вавилоном приблизно в 1793-1750 роках до н.е.: «з 282 статей Кодексу 13 мають пряме відношення до свідків та їх показань» [1, с. 13; 4, с. 1002].

«Декрет» Граціана є первинною складовою «Корпусу канонічного права» і основою європейської юриспруденції та правової культури [5, с. 71-102]. «Декрет» містив багато реціпованих норм римського права. Зокрема був запозичений фрагмент з закону Юлія, який містив заборону незрілим особам (*impuberes*) виступати свідками в суді. Канонічне право вважало необхідною умовою для того, щоб виступати свідком у судовій справі досягнення віку 14 років. Другою важливою умовою для визнання свідком був соціальний статус особи або гідність (*dignitas*). Раби не розглядалися як свідки, їхнім відповідям надавали віри лише за відсутності інших доказів. Якщо раб звинувачував свого єпископа, його заява взагалі не приймалась до уваги. Раби не могли свідчити за чи проти власників навіть колишніх; вільновідпущеники не мали свідчити проти покровителів та патронів. Свідчення рабів визнавались лише після допиту. Відносно визначення необхідної кількості свідків Граціан посилається на лист римського папи Стефана V (885-891), у якому останній пояснював,

що жодні закони – ні Євангеліє (тобто Закон Божий), ні людські закони – не дозволяють будь-кого засуджувати чи звільняти на підставі свідчення одного свідка. Заборона була суворою: суддям заборонялося взагалі слухати свідчення одного свідка, навіть сенатора. Римський папа Миколай своєму листі посилався на Божий наказ викликати двох або трьох свідків, щоб прояснити справу; Граціан підкріплює цю вимогу посиленням на «Євангеліє від Матвія». Папа Лев IV (847-855) у листі до єпископів Британії постановив, що єпископа можуть засуджувати 12 єпископів. Єпископ міг вимагати, щоб його справу вирішував безпосередньо папа [6, с. 51-55].

Свідок мав відповідати правовим, моральним і особистісним вимогам. Відповідно до «Декрету», виконанню цієї функції перешкождали підозрілість, неприязнь між свідком і обвинуваченим, безгрошів'я, ведення невідповідного способу життя, погана репутація (*infames*), явні недоліки в моральній сфері, відсутність сповідання і проповідування правдивої віри. Звинувачені у злочинах, засуджені на публічному суді, колишні в'язні державних в'язниць, ті, хто публічно наживався на розпусті та ті, хто отримав гроші за дачу або відмову давати свідчення, відлучені від церкви не могли бути свідками. Папа Євсевій (309-310) у листі до єпископів Тускулума включив перелік осіб, які не могли бути свідками: убивці, злодії, зловмисники, святотатні особи, викрадачі, перелюбники, кровозмішні особи, отруйники, підозрювані, обвинувачені, домочадці, лжесвідки. Як норми канонічного, так і римського права, що містяться в «Декреті», вказують на турботу законодавців обох правових систем, щоб усунути від функції свідка осіб, які можуть перешкодити досягненню істини в судовому процесі [7, с. 9-20].

Таким чином, болонський юрист Граціан включив до свого «Декрету» тисячолітні досягнення римської та канонічної юриспруденції [5, с. 44-64; 8, с. 5-9]. У його вченні про свідків акумульовано традиції та надбання римського та церковного судочинства щодо: 1) дотримання судової процедури згідно закону; 2) необхідності встановлення правди щодо фактів; 3) потреби винесення справедливого рішення по справі. Багатий історичний досвід вивчення функціонування інституту свідка має привернути увагу сучасних законодавців для подальшого вдосконалення процесуального законодавства.

Література:

1. Чепель О.В. Процесуально-правове становище свідка в кримінальному процесі: стан, проблеми, перспективи вдосконалення. Дис. доктора філософії: Спеціальність 081 – Право. Ірпінь: ДПУ, 2024. 216 с.
2. Харітонова М. В. Свідок як суб'єкт кримінального провадження: Дис. канд. юрид. наук: 081 – Право. Одеса: ОДУ внутрішніх справ, 2022. 271 с.

3. Лозинська Ю. І. Достовірність показань свідка та її з'ясування у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика». Львів: ЛДУ внутрішніх справ, 2018. 259 с.
4. Чепель О. Історія становлення та розвитку інституту свідка в кримінальному процесі // *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2021. Vol. 7. No 7. P. 1001-1009.
5. Санжаров В. А. Становлення та розвиток канонічного права в Західній Європі у XII-XIV століттях. Дис....канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» Київ, 2024. 221 с.
6. Санжаров В. А., Мацелик М. О., Санжарова Г. Ф. Злочини і «кримінальні» провадження проти прелатів в церковному судочинстві XII-XIV століть // *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 51-55.
7. Мацелик М. О., Бинюк Н. М., Санжарова Г. Ф. Середньовічне церковне судочинство: цивільний та кримінальний процеси // *Ірпінський юридичний часопис*. Серія: право. 2022. Вип. 1 (8). С. 9-20.
8. Санжаров В. А. Витоки і джерела канонічного права в Західній Європі до Декрету Граціана // *Правова позиція*. 2022. №. 1 (34). С. 5-9.

Міжнародні наукові інтернет-конференції
юридичного та історичного спрямування

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

ISSN 2617-2364

Випуск 69

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.lex-line.com.ua

13-14 лютого 2025 р.

AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH
WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA I ADMINISTRACJI
W OPOLE

Україна, Тернопіль – Польща, Ополе 2025

Актуальні дослідження правової та історичної науки. Випуск 69: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 13 – 14 лютого 2025 р.) / редкол. : О. Яремко та ін. ГО “Наукова спільнота”. WSZIA w Opolu. Тернопіль : ФО-П Шпак В.Б. 2025. 90 с. ISSN 2617-2364.

У виданні вміщено наукові публікації Міжнародної наукової інтернет-конференції «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (Випуск 69) з юридичних та історичних питань, яка відбулася 13-14 лютого 2025 р. за сприянням Громадської організації “Наукова спільнота” (Україна) та Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu (Польща).

Матеріали коференції також оприлюднено на сайті конференції:
www.lex-line.com.ua

Оргкомітет ГО Наукова спільнота:

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Назарчук Оксана Михайлівна, доктор філософії (Ph.D.), ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

Гомотюк Оксана Євгенівна, доктор історичних наук, професор, Західноукраїнський національний університет;

Біловус Леся Іванівна, доктор історичних наук, кандидат філологічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет;

Ребуха Лілія Зіновіївна, доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет;

Недошитко Ірина Романівна, кандидат історичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Стефанишин Олена Василівна, кандидат історичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Ухач Василь Зіновійович, кандидат історичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Русенко Святослав Ярославович, аспірант, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Адреса оргкомітету:
46005, м. Тернопіль, а/с 797
тел. +380979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Тексти опубліковано у авторській редакції. Відповідальність за достовірність наданої інформації несуть автори, їхні наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищено. У разі будь-якого використання опублікованих матеріалів посилання на джерело є обов’язковим.

ЗМІСТ

Теорія держави і права. Філософія права

Конончук Богданна Ростиславівна

ФІЛОСОФІЯ СУСПІЛЬСТВА. КЛЮЧОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУСПІЛЬСТВА.....	3
--	---

**Конституційне право. Конституційне процесуальне право.
Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Міжнародне право. Муніципальне право**

Бедриківський Олександр Володимирович

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВОДІЙВ.....	5
--	---

Бобик Юлія Володимирівна

ОСНОВНІ НОРМИ І ПРАВОВІ ШЛЯХИ В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ДЛЯ БОРОТЬБИ З КІБЕРАТАКАМИ.....	7
---	---

Вітюк Максим Сергійович

КОНЦЕПЦІЯ ПОДАТКОВОГО РЕЗИДЕНТСТВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА: НАЯВНІСТЬ СИНЕРГІЇ ЧИ ПРИВІД ДО ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ?.....	10
--	----

Горбаньов Юрій Анатолійович

СУБ'ЄКТИВНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО НА АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ ЗА ЗАП.....	15
--	----

Моргун Надія Сергіївна, Шевчук Олександр Олександрович

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА	17
---	----

Полюхович Анастасія Миколаївна

КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ЯК ФОРМА ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ВЛАДИ.....	19
--	----

<i>Співак Марина Вікторівна, Плугатир Максим Віталійович</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ТВАРИН ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ ОРГАНАМИ І ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	22
--	----

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення**

<i>Ващинець Іван Іванович</i> РОЗВИТОК ПРАКТИКИ ЄСПЛ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВИЗНАННІ ТА ВИКОНАННІ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБІТРАЖІВ.....	25
--	----

<i>Пацурківський Петро Петрович</i> ДИСПОЗИТИВНІСТЬ ЯК МЕГАПРИНЦИП ПРИВАТНОГО ПРАВА....	27
--	----

<i>Тимченко Геннадій Петрович, Юрко Володимир Володимирович</i> ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ.....	31
---	----

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право.
Медичне право. Судові та правоохоронні органи. Адвокатура**

<i>Каминіна Анна Олександрівна</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....	33
--	----

<i>Кондратюк Наталія Сергіївна</i> ПРАВО НА ЗБРОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	35
--	----

<i>Ланюк Вадим Ярославович</i> ПРОБЛЕМИ ІНФОРМУВАННЯ ЗАЯВНИКІВ/ПОТЕРПІЛИХ ПРО ВНЕСЕННЯ ДАНИХ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ: ПРОВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ.....	38
--	----

<i>Мельник Оксана Вікторівна, Горобець Тетяна Мирославівна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	42
---	----

<i>Чекарамів Катерина Сергіївна</i> ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ.....	44
---	----

<i>Яцик Тетяна Петрівна, Шкелебей Вікторія Анатоліївна</i> МЕХАНІЗМ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ВИЯВЛЕННЯ, РОЗШУКУ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ, ОДЕРЖАНИМИ ВІД КОРУПЦІЙНИХ ТА ІНШИХ ЗЛОЧИНІВ.....	47
--	----

**Господарське право. Господарське процесуальне право.
Екологічне право. Земельне право. Аграрне право.
Фінансове право. Банківське право**

<i>Галак Анастасія Василівна</i> ПРАВОВА ПРИРОДА КРИПТОВАЛЮТИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ.....	50
--	----

<i>Іванова Валерія Сергіївна</i> КОДИФІКАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	54
--	----

<i>Коваль Юрій Олександрович</i> ПРАВОВА ПРИРОДА ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ ПОДАТКОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	57
---	----

<i>Махова Лілія Олексіївна, Перерва Карина Альбертівна</i> ВИКОРИСТАННЯ ПАЛЬМОВОЇ ОЛІЇ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ЮРИДИЧНІ ТА МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ.....	61
---	----

<i>Ярмоленко Сергій Олександрович</i> ПОРЯДОК ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕЄСТРУ ВИМОГ КРЕДИТОРІВ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО.....	64
---	----

Історія держави і права. Історія політичних і правових вчень

Кирищук Анна Петрівна

ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ СВІДКА В
СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ЦЕРКОВНОМУ СУДОЧИНСТВІ
ЗГІДНО З ПРИПИСАМИ «ДЕКРЕТА» ГРАЦІАНА.....67

Історія становлення української державності

Дорошева Антоніна Олександрівна

АДМІНІСТРАТИВНИЙ УСТРІЙ ТА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ
БУДЖАЦЬКИМИ ЗЕМЛЯМИ У СКЛАДІ
ОСМАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.....70

Морзинський Олександр Олександрович

ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОЇ СОБОРНИЦЬКОЇ ІДЕЇ НА
ЗАКАРПАТТІ У 1918-1938 РОКАХ.....73

Турчина Людмила Валеріївна, Коломісць Катерина Мічеславівна,

Єренбург Єлизавета Олександрівна

АРКАДІЙ ЛЮБЧЕНКО ТА ЙОГО ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ.....78

Яцюк Микола Володимирович

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ КУРС ДИРЕКТОРІЇ УНР:
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ПІД ЧАС
ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ЗМАГАНЬ (1918-1920 РР.).....82